

Regeringens proposition

1999/2000:50

Ansvar för fastställande av diskontot m.m.

Prop.
1999/2000:50

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 3 februari 2000

Göran Persson

Bosse Ringholm
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Sveriges riksbank inte längre skall vara skyldig att bestämma och offentliggöra diskontot. Diskontot är numera endast en referensränta utan penningpolitisk betydelse och uppgiften att bestämma och publicera diskontot har kommit att bli främmande för Riksbankens verksamhet. Eftersom det emellertid finns ett stort behov av en officiellt fastställd ränta som kan utgöra riktmärke för annan räntesättning i samhället, föreslås att uppgiften att bestämma och offentliggöra diskontot läggs på en annan myndighet. I propositionen föreslås att Riksgäldskontoret övertar denna uppgift.

Vidare föreslås mindre ändringar i ett antal lagar till följd av överflyttningen av uppgiften att bestämma och offentliggöra diskontot. Samtidigt knyts räntan på för mycket avräknad fordran vid återbetalning av skatter och avgifter till räntebestämmelserna i skattebetalningslagen i stället för till diskontot. Syftet är att uppnå en mer enhetlig ordning inom skatteområdet.

Regeringen föreslår slutligen att Riksbanken får delta i finansiering inom ramen för Internationella valutafondens verksamhet.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2000.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i jordabalken	6
2.3	Förslag till lag om ändring i räntelagen (1975:635).....	7
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag	8
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:649) om företagshypotek	9
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.....	10
2.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område.....	11
2.8	Förslag till lag om ändring i sjölagen (1994:1009)	12
2.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti	13
3	Ärendet och dess beredning.....	14
4	Bakgrund	15
4.1	Diskontot.....	15
4.2	Internationella valutafonden (IMF).....	15
5	Överväganden.....	20
5.1	Bestämmandet av diskontot	20
5.2	Ränta på för mycket avräknad statlig fordran	22
5.3	Övriga följdändringar.....	22
5.4	Riksbankens medverkan i finansiering inom IMF	23
6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	25
7	Ekonomiska konsekvenser	26
8	Författningskommentar.....	27
8.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank	27
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.....	27
8.3	Övriga förslag till lagändringar	27
Bilaga 1	Remissinstanser: departementspromemorian Diskontot som referensränta (Ds 1989:76).....	28
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 februari 2000.....	29

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank,
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i räntelagen (1975:635),
4. lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag,
5. lag om ändring i lagen (1984:649) om företagshypotek,
6. lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter,
7. lag om ändring i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område,
8. lag om ändring i sjölagen (1994:1009),
9. lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 4 § och 7 kap. 4 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

4 §

Riksbanken skall minst två gånger om året lämna en skriftlig redogörelse till riksdagens finansutskott om penningpolitiken.

Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden. *Riksbanken skall även offentliggöra beslut om diskontoförändringar.*

Riksbanken skall löpande offentliggöra statistiska uppgifter om valuta- och kreditförhållanden.

7 kap.

4 §

I valutapolitiskt syfte får Riksbanken ta upp utländsk kredit och kredit i utländsk valuta, bevilja kredit till annan centralbank *och till Internationella valutafonden*, bevilja kredit inom ramen för verksamheten i Banken för internationell betalningsutjämnning samt bevilja kredit för Europeiska unionens system för medelfristigt finansiellt stöd.

Efter medgivande av riksdagen får Riksbanken i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till andra internationella finansorgan som Sverige är medlem i och sluta avtal med annan än centralbank om långsiktiga internationella låneåtaganden.

Riksbanken får *också* efter medgivande av riksdagen av egna medel tillskjuta insatskapital i Internationella valutafonden.

I valutapolitiskt syfte får Riksbanken ta upp utländsk kredit och kredit i utländsk valuta, bevilja kredit till annan centralbank, bevilja kredit inom ramen för verksamheten i Banken för internationell betalningsutjämnning samt bevilja kredit för Europeiska unionens system för medelfristigt finansiellt stöd.

Riksbanken får efter medgivande av riksdagen av egna medel tillskjuta insatskapital i Internationella valutafonden.

Riksbanken får efter medgivande av riksdagen också på annat sätt

¹ Lagen omtryckt 1999:19.

än som anges i andra och tredje styckena delta i finansiering inom ramen för Internationella valutafondens verksamhet. Något medgivande behövs dock inte om finansieringen har ett valutapolitiskt syfte eller om det finns särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 3 § jordabalken¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

När en myndighet vid utsökning eller i annat fall fördelar medel mellan rättsägare i fastighet, har borgenär rätt att för fordran, som är förenad med panträtt i fastigheten, med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag få betalning ur medlen intill pantbrevets belopp. I den mån detta ej förslår, erhåller borgenären betalning ur medlen genom ett tillägg. Detta får icke överstiga femton procent av pantbrevets belopp jämte ränta på detta belopp från den dag då fastigheten utmättes, konkursansökan gjordes eller de medel nedsattes som eljest skall fördelas. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *riksbanken* fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procentenheter. Förändringar i diskontot som inträffar efter upprättandet av sakägarförteckning skall inte beaktas.

Har flera pantbrev överlämnats som pant för fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i första stycket om pantbrevets belopp avse pantbrevens sammanlagda belopp.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om pantbrevet har utmätts på ansökan av borgenären eller om pantbrevet är pantförskrivet till honom i andra hand.

Föreslagen lydelse

6 kap.

3 §²

När en myndighet vid utsökning eller i annat fall fördelar medel mellan rättsägare i fastighet, har borgenär rätt att för fordran, som är förenad med panträtt i fastigheten, med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag få betalning ur medlen intill pantbrevets belopp. I den mån detta ej förslår, erhåller borgenären betalning ur medlen genom ett tillägg. Detta får icke överstiga femton procent av pantbrevets belopp jämte ränta på detta belopp från den dag då fastigheten utmättes, konkursansökan gjordes eller de medel nedsattes som eljest skall fördelas. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksgäldskontoret* fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procentenheter. Förändringar i diskontot som inträffar efter upprättandet av sakägarförteckning skall inte beaktas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Balken omtryckt 1971:1209.

² Senaste lydelse 1985:172.

Härigenom föreskrivs att 5 och 6 §§ räntelagen (1975:635) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I fall som avses i 2 § andra stycket beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar det av *riksbanken* fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av två procentenheter.

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar det av *riksbanken* fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada skall avräknas förmåner som utgår enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till diskontot för tiden till dess att det har slutligt avgjorts vilka sådana förmåner som utgår endast två procentenheter.

Föreslagen lydelse

5 §

I fall som avses i 2 § andra stycket beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksgäldskontoret* fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av två procentenheter.

6 §¹

I fall som avses i 3 eller 4 § beräknas ränta för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksgäldskontoret* fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av åtta procentenheter. Om det vid bestämmande av skadestånd med anledning av personskada skall avräknas förmåner som utgår enligt 5 kap. 3 § 1 skadeståndslagen (1972:207), utgör dock tillägget till diskontot för tiden till dess att det har slutligt avgjorts vilka sådana förmåner som utgår endast två procentenheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1984:291.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag

Prop. 1999/2000:50

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 6 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

6 §

För varje räkenskapsår skall en bolagsman tillgodoräknas dels ränta på den insats han hade kvar i bolaget vid räkenskapsårets början, dels ett skäligt arvode för sin förvaltning av bolagets angelägenheter. Räntan skall beräknas enligt den räntefot som motsvarar det av *riksbanken* fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets början med tillägg av två procentenheter.

För varje räkenskapsår skall en bolagsman tillgodoräknas dels ränta på den insats han hade kvar i bolaget vid räkenskapsårets början, dels ett skäligt arvode för sin förvaltning av bolagets angelägenheter. Räntan skall beräknas enligt den räntefot som motsvarar det av *Riksgäldskontoret* fastställda diskonto som gällde vid räkenskapsårets början med tillägg av två procentenheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:649) om företagshypotek

Prop. 1999/2000:50

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § lagen (1984:649) om företagshypotek skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. **5 §¹**

En borgenär som har företagshypotek till säkerhet för sin fordran har rätt att vid utmätning eller i konkurs, med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag, få betalt för fordringen ur egendom som omfattas av hypoteket intill företagshypoteksbrevets belopp. I den mån detta inte förslår har borgenären rätt att få betalt ur egendomen genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av hypoteksbrevets belopp jämte ränta på detta belopp från den dag då egendomen utmättes eller konkursansökan gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *riksbanken* fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procentenheter.

En borgenär som har företagshypotek till säkerhet för sin fordran har rätt att vid utmätning eller i konkurs, med den företrädesrätt inteckningen medför enligt lag, få betalt för fordringen ur egendom som omfattas av hypoteket intill företagshypoteksbrevets belopp. I den mån detta inte förslår har borgenären rätt att få betalt ur egendomen genom ett tillägg. Tillägget får inte överstiga femton procent av hypoteksbrevets belopp jämte ränta på detta belopp från den dag då egendomen utmättes eller konkursansökan gjordes. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksgäldskontoret* fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procentenheter.

Har flera hypoteksbrev överlämnats som säkerhet för fordran och har inteckningarna samma företrädesrätt eller gäller de omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i första stycket om hypoteksbrevets belopp avse hypoteksbrevens sammanlagda belopp.

Borgenärens rätt till betalning ur egendomen gäller, även om fordringen har preskriberats eller inte har anmälts av borgenären efter kallelse på okända borgenärer.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om hypoteksbrevet utgör säkerhet för honom i andra hand.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1985:174.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter

Prop. 1999/2000:50

Härigenom föreskrivs att 10 § lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Finner kronofogdemyndigheten att för mycket tagits i anspråk genom avräkning på grund av att en före avräkningen gjord betalning av det allmännas fordran inte beaktats eller fordringen av annan orsak varit upptagen till ett för stort belopp, skall kronofogdemyndigheten besluta om rättelse.

Den som på grund av rättelsen skall få tillbaka ett belopp skall även erhålla ränta från utgången av den månad då beloppet kom kronofogdemyndigheten till handa till och med den månad då beloppet utbetalas. Räntan beräknas enligt *en* räntesats som *motsvarar det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot*. Öretal som uppkommer vid ränteberäkningen bortfaller. Ränta som understiger femtio kronor skall inte utbetalas.

Den som på grund av rättelsen skall få tillbaka ett belopp skall även erhålla ränta från utgången av den månad då beloppet kom kronofogdemyndigheten till handa till och med den månad då beloppet utbetalas. Räntan beräknas enligt *samma* räntesats som *gäller för beräkning av intäktsränta enligt 19 kap. 14 § skattebetalnings-lagen (1997:483)*. Öretal som uppkommer vid ränteberäkningen bortfaller. Ränta som understiger femtio kronor skall inte utbetalas.

Utbetalning med anledning av rättelse görs av kronofogdemyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:72) om kon-
cessionsavgift på televisionens område

Prop. 1999/2000:50

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1999/2000:55   Föreslagen lydelse

9 §

Om det belopp som programföretaget har betalat för en viss period överstiger vad företaget skall betala enligt 3 eller 4a § eller enligt beslut av Radio- och TV-verket eller domstol, skall det överskjutande beloppet betalas tillbaka till företaget.

Ränta skall betalas på belopp som återbetalas. Räntan beräknas efter en räntesats motsvarande det av *riksbanken* fastställda diskonto, som gällde vid utgången av året närmast före det år då återbetalningen äger rum. Radio- och TV-verket beslutar om ränta.

Ränta skall betalas på belopp som återbetalas. Räntan beräknas efter en räntesats motsvarande det av *Riksgäldskontoret* fastställda diskonto, som gällde vid utgången av året närmast före det år då återbetalningen äger rum. Radio- och TV-verket beslutar om ränta.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 4 § sjölagen (1994:1009) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

4 §

När en myndighet vid utsökning eller i något annat fall fördelar medel mellan rättsägare i ett skepp eller skeppsbygge har en borgenär rätt att för en fordran som är för- enad med panträtt i egendomen, med den företrädesrätt inteck- ningen medför enligt denna eller annan lag, få betalning ur medlen intill pantbrevets belopp. I den mån detta inte räcker får borgenären betalning ur medlen genom ett till- lägg. Detta får inte överstiga fem- ton procent av pantbrevets belopp jämte räntan på detta belopp från den dag då egendomen utmättes, konkursansökan gjordes eller de medel som av något annat skäl skall fördelas sattes ned. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksbanken* fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procenten- heter. Förändringar i diskontot som inträffar efter upprättandet av en sakägarförteckning skall inte be- aktas.

När en myndighet vid utsökning eller i något annat fall fördelar me- del mellan rättsägare i ett skepp eller skeppsbygge har en borgenär rätt att för en fordran som är för- enad med panträtt i egendomen, med den företrädesrätt inteck- ningen medför enligt denna eller annan lag, få betalning ur medlen intill pantbrevets belopp. I den mån detta inte räcker får borgenären betalning ur medlen genom ett till- lägg. Detta får inte överstiga fem- ton procent av pantbrevets belopp jämte räntan på detta belopp från den dag då egendomen utmättes, konkursansökan gjordes eller de medel som av något annat skäl skall fördelas sattes ned. Räntan beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksgälds- kontoret* fastställda, vid varje tid gällande diskontot ökat med fyra procentenheter. Förändringar i dis- kontot som inträffar efter upprät- tandet av en sakägarförteckning skall inte beaktas.

Om flera pantbrev har överlämnats som pant för en fordran och inteck- ningarna har samma företrädesrätt eller gäller omedelbart efter varandra, skall bestämmelserna i första stycket om pantbrevets belopp avse pantbre- vens sammanlagda belopp.

En borgenärs rätt till betalning omfattar inte tillägget, om pantbrevet har utmätts på ansökan av borgenären eller om pantbrevet är pantförskrivet till borgenären i andra hand.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för be- räkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1571) om insättningsgaranti

Prop. 1999/2000:50

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1995:1571) om insättningsgaranti skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Nämnden skall årligen bestämma hur stort belopp varje institut skall betala i avgift. Avgiften skall betalas inom en månad från dagen för beslutet.

Avgiften skall motsvara summan av institutets insättningar till den del de omfattas av garantin, multiplicerat med lägst 80 procent och högst 120 procent av det tal som tillämpas enligt 12 § andra eller tredje stycket. Avgiften skall bestämmas med hänsyn till institutets kapitaltäckningsgrad, beräknad enligt 2 kap. 1 § lagen (1994:2004) om kapitaltäckning och stora exponeringar för kreditinstitut och värdepappersbolag.

Dröjsmålsränta skall tas ut på avgifter som inte betalas i rätt tid, om det inte finns särskilda skäl mot det. Dröjsmålsränta skall beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksbanken* fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av åtta procentenheter.

Dröjsmålsränta skall tas ut på avgifter som inte betalas i rätt tid, om det inte finns särskilda skäl mot det. Dröjsmålsränta skall beräknas för år enligt en räntefot som motsvarar det av *Riksgäldskonto-ret* fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av åtta procentenheter.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Äldre föreskrifter gäller för beräkning av ränta som avser tid före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1997:119.

Sveriges riksbank anmälde 1988 till Finansdepartementet att banken avsåg att avskaffa diskontot. Med anledning av detta utarbetades en promemoria inom Finansdepartementet, Diskontot som referensränta (Ds 1989:76). I denna föreslogs att Riksbankens diskonto skulle finnas kvar, men som referensränta i stället för ett penningpolitiskt instrument.

Promemorian remissbehandlades. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Fi88/2141).

Den dåvarande utformningen i 8 kap. regeringsformen av normgivningsreglerna rörande riksdagens myndigheter innebar att ärendet kom att fördröjas. Handläggningen inom departementet avvaktade den ändring av grundlagen som kom att träda i kraft den 1 januari 1992 (bet. 1990/91:KU20, rskr. 1990/91:101, bet. 1991/92:KU2, rskr. 1991/92:3).

I mars 1992 meddelade Riksbanken att den skulle komma att fastställa diskontot helt på basis av ränteutvecklingen under senaste kvartalet och att diskontot därmed skulle vara frikopplat från penningpolitiken.

Den 1 januari 1999 trädde lagstiftning i kraft som innebar att Riksbankens arbetsuppgifter renodlades (prop. 1997/98:40, bet. 1997/98:KU15, rskr. 1997/98:147, bet. 1998/99:KU2, rskr. 1998/99:6). Frågan om vem som skall beräkna diskontot kom därmed att åter bli aktuell och beredningen av detta ärende återupptogs i Regeringskansliet.

I propositionen behandlas också ett ärende som har sitt ursprung i ett av Internationella valutafonden (IMF) på senare tid framfört önskemål om att Riksbanken skall delta i finansieringen av den utlåning som administreras av IMF till förmån enbart för utvecklingsländerna (s.k. mjuka lån).

Riksbanken anser att den lagliga grunden för Riksbankens medverkan i sådan finansiering är oklar. Riksbanken har därför i en skrivelse till regeringen den 25 november 1999 (dnr Fi1999/4605) hemställt att regeringen lämnar ett förslag till riksdagen om ändring i 7 kap. 4 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank.

Regeringen har, mot bakgrund av att Riksbanken är den enda berörda myndigheten, ansett att det inte finns behov av att låta remissbehandla skrivelsen.

Lagrådets yttrande över lagförslagen har inte inhämtats. Ändringarna i lagen om Sveriges riksbank berör inte sådana föreskrifter som Lagrådet skall granska. Flertalet av de övriga lagar som föreslås bli ändrade berör visserligen ämnen som faller under Lagrådets granskningsområde men ändringsförslagen innebär, med ett undantag, endast mindre justeringar. Undantaget avser förslaget om ändring i lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Denna ändring innebär dock endast en justering av räntenivån på belopp som i vissa fall betalas från det allmänna till enskilda. Samtliga de föreslagna lagändringar som faller under Lagrådets granskningsområde är därför av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande inte behövs.

4 Bakgrund

4.1 Diskontot

Benämningen diskonto kommer från den tid då allmänheten kunde belåna växlar i Riksbanken. Räntan kallades diskonto. Under efterkrigstiden utgjorde diskontot den ränta som bankerna betalade för sina krediter i Riksbanken. Krediter över ett visst belopp gavs dock till en högre ränta, den s.k. straffräntan. Genom diskontot och straffräntan påverkade Riksbanken bankernas in- och utlåningsräntor.

Villkoren och formerna för bankernas upplåning i Riksbanken har förändrats under åren. När ränteregleringen avskaffades 1985 försvann det nära sambandet mellan Riksbankens nyckelräntor och marknadsräntorna. Diskontot och straffräntan styrde emellertid fortfarande kostnaderna för bankernas kortfristiga lån i Riksbanken. År 1986 ersattes dock dessa räntesatser av en räntetrappa. Därmed upphörde diskontot att ha betydelse som penningpolitiskt instrument. En förändring av diskontot har därefter snarast utgjort en anpassning till rådande ränteläge.

Eftersom åtskilliga lagar och avtal hänvisade till diskontot angavs i den då nya lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank att Riksbanken måste offentliggöra beslut om ändring av diskontot. År 1988 anmälde Riksbanken emellertid till Finansdepartementet sin avsikt att avskaffa diskontot. Av den departementspromemoria som därefter utarbetades – Diskontot som referensränta, Ds 1989:76 – och av den efterföljande remissbehandlingen framgick att det var väl motiverat att avskaffa diskontot som penningpolitiskt instrument. Det kom emellertid även fram att det förelåg ett behov av en av ett offentligt organ fastställd ränta som riktmärke för annan räntesättning i samhället; en referensränta.

En stor del av promemorians överväganden ägnades åt frågan hur en referensränta skulle bestämmas. Även remissinstanserna lade vikt vid frågan om beräkningen av referensräntan. Frågan hanterades under våren 1992 utan författningsändring på så sätt att Riksbanken fortsatte att beräkna och offentliggöra diskontot men på basis enbart av den senaste ränteutvecklingen. Riksbanken meddelade att diskontot skulle fastställas varje kvartal och beräknas som genomsnittet av de under närmast föregående kalenderkvartal dagligen noterade räntorna för sexmånaders statsskuldväxlar och femåriga statsobligationer, minskat med två och en halv procentenheter och avrundat till närmast hel eller halv procentenhet. Detta motsvarar departementspromemorians förslag.

I promemorian diskuterades även vem som skall beräkna referensräntan och hur den skall benämnas. Dessa frågor behandlas i denna proposition.

4.2 Internationella valutafonden (IMF)

Internationella valutafonden (IMF)

Internationella valutafonden (IMF) bildades – liksom Världsbanken – som ett resultat av Bretton Woods-avtalet år 1944. Fondens uppgift är att verka för ett stabilt valutasystem och att ge medlemsländerna temporär finansie-

ring vid betalningsbalansproblem, förutsatt att det berörda landet genomför ekonomiska reformer. Därigenom skall länderna kunna korrigera sina problem utan att ta till åtgärder som är destruktiva för nationell eller internationell välfärd. Det övergripande syftet är att främja internationell handel och tillväxt.

IMF:s roll har förändrats över tiden. Dess primära funktion var till en början att upprätthålla ett fast växelkurssystem samt att främja ett multilateralt betalningssystem. Fondens verksamhet förändrades gradvis till följd av flytande växelkurser på 1970-talet (efter Bretton Woods-systemets kollaps), en växande internationell kreditmarknad, skuldcrisen på 1980-talet och ett utökat medlemsantal. Ett stort antal medlemmar är utvecklingsländer. Deras betalningsbalansproblem är av mer bestående natur och kräver mer strukturella reformer. År 1976 införde IMF en särskild utlåningsform enbart för dessa länder, s.k. mjuk utlåning. Under 1980-talet utvidgades denna utlåningsform.

IMF:s allmänna resurser

IMF:s allmänna resurser kan användas för utlåning till samtliga 182 medlemsländer. Primärt består dessa av medel som medlemsländerna tillskjutit i form av insatskapital (s.k. ordinarie resurser). Dessa kompletteras av särskilda lånearrangemang.

Insatskapital: Enligt fondens stadga måste varje medlemsland som insats erlægga ett belopp som motsvarar en särskild kvot som bestäms med hänsyn till bl.a. landets ekonomiska betydelse och storleken av dess utrikeshandel. Av den totala kvoten är det endast 25 procent som betalas in till IMF. Det inbetalade beloppet utgör den s.k. reservpositionen och ingår som en del i Riksbankens valutaresev och är en likvid fordran på IMF. Resten av kvoten utgörs av medlemslandets valuta.

Särskilda lånearrangemang: Dessa utgörs av kreditlöften (lines of credit) som IMF vid behov kan ta i anspråk vid hot mot den internationella monetära stabiliteten. General Arrangements to Borrow (GAB) är ett arrangemang i vilket elva industriländer (den s.k. G10-gruppen inklusive Sverige) ingår. New Arrangements to Borrow (NAB) består av 25 medlemsländer (däribland Sverige). GAB- och NAB-arrangemangen innebär ett sammanlagt resursutrymme för IMF på 34 miljarder särskilda dragningsrätter (SDR), motsvarande 385,8 miljarder kronor.

Vid sidan av utlåning från de allmänna resurserna har som nämnts IMF utvecklat låneformer avsedda enbart för IMF:s fattigaste medlemsländer (ca 80 länder). Enligt IMF:s stadga skall denna s.k. mjuka utlåning ha samma syfte som utlåningen från de allmänna resurserna. I övrigt regleras den mjuka utlåningen inte i stadgan. Räntekostnaden för denna utlåning är subventionerad genom särskilda bidrag från de rikare medlemsländerna. Lånens löptider är långa för att länderna skall komma till rätta med sina strukturproblem.

Medlen för den mjuka utlåningen förs på särskilda konton som administreras av IMF (administrativa konton). Medlen på de administrativa kontona ingår inte i IMF:s allmänna resurser. Det första steget mot en särskild låneform för utvecklingsländerna togs år 1976 genom etablering av Trust Fund. Denna bildades av en del av vinsten när IMF sålde en tredjedel av sitt guldinnehav. Lån från Trust Fund upphörde år 1981. Arrangemanget följdes år 1986 av Structural Adjustment Facility (SAF), som finansierades med återbetalningar av lån från Trust Fund. Enhanced Structural Adjustment Facility (ESAF) bildades år 1987 och finansieras med särskilda bilaterala lån och gåvor från vissa rikare länder samt återbetalningar av lån som lämnats inom ramen för SAF.

IMF har dessutom tillsammans med Världsbanken utvecklat ett gemensamt initiativ för skuldlättnad för de fattigaste och mest skuldyngda medlemsländerna. Detta s.k. HIPC-initiativ (HIPC – Heavily Indebted Poor Countries) som etablerades år 1996 innebär att alla typer av långgivare, dvs. internationella organisationer samt bilaterala offentliga och privata långgivare, skall bevilja skuldlättnad i en viss omfattning mot att det aktuella landet genomför vissa ekonomiska reformer. IMF deltar i HIPC-initiativet med gåvor från eller lån via ESAF.

För att skydda långgivarna till huvudstolen inom ESAF finns ett särskilt reservkonto som är uppbyggt av medel inom ramen för den mjuka utlåningen. Reserven uppgick till ca 2,4 miljarder SDR (27,2 miljarder kronor) i april 1999. Ett land som lånar till huvudstolen inom ESAF, kan komma överens med IMF om att det vid problem med sin egen betalningsbalans kan få tillbaka medlen.

Den utestående mjuka utlåningen uppgick vid slutet av budgetåret 1998/99 till ca 5,8 miljarder SDR (65,8 miljarder kronor). Motsvarande siffra för den allmänna utlåningen var drygt 60 miljarder SDR (681 miljarder kronor). Den mjuka utlåningen motsvarade alltså inte mer än drygt 9 procent av lånen från de allmänna resurserna.

Riksbanken och IMF

Riksbankslagens regler om Riksbankens förhållande till IMF infördes i samband med att lagen trädde i kraft år 1989 och innebar till stora delar en kodifiering av den ordning som tillämpats. Dessutom överfördes ett par bestämmelser från den gamla riksbankslagen om kreditgivning till

IMF och om IMF:s system med särskilda dragningsrätter till den nya lagen.

De bestämmelser som nu är av intresse återfinns i 7 kap. 4 och 6 §§ riksbankslagen i dess nuvarande lydelse.

Riksbanken som förbindelseorgan i förhållande till IMF

Enligt 7 kap. 6 § får Riksbanken verka som förbindelseorgan i förhållande till internationella finansorgan som Sverige är medlem i. Bestämmelsen grundas på artikel V, sektion 1 i IMF:s stadga enligt vilken ett medlemslands finansdepartement, centralbank eller annan likartad finansiell institution skall fungera som förbindelseorgan mellan IMF och medlemslandet.

Inför riksdagens beslut år 1950 att ansluta Sverige till IMF föreslog riksbanksfullmäktige att Riksbanken skulle uppträda som förbindelseorgan gentemot IMF. Det föredragande statsrådet uttalade i den proposition som låg till grund för riksdagens beslut (prop. 1950:89) att han inte hade någon erinran mot fullmäktiges förslag. Denna uppgift för Riksbanken kom emellertid inte till uttryck i någon lagbestämmelse. Detta skedde först i samband med att den nya riksbankslagen infördes (jfr SOU 1986:22 s. 119, 124 och 252 samt prop. 1986/87:143 s. 68). Enligt ordalydelsen får Riksbanken vara förbindelseorgan. Lagtexten utformades så med tanke på att regeringen och eventuellt annan myndighet också skall kunna verka som förbindelseorgan.

Riksbankens medverkan i IMF:s finansiering

Bestämmelserna om Riksbankens medverkan i IMF:s finansiering finns numera i 7 kap. 4 § riksbankslagen.

Enligt första stycket får Riksbanken *i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till bl.a. IMF*. En motsvarighet till den bestämmelsen infördes i den gamla riksbankslagen (15 §) i samband med att riksdagen år 1962 bemyndigade Riksbanken att biträda GAB-arrangemanget. Syftet med den äldre regeln var att generellt bemyndiga Riksbanken att träda in som part i de kreditavtal som ingicks inom GAB-arrangemangets ram (jfr SOU 1986:22 s. 119). När bestämmelsen fördes över till den nya riksbankslagen begränsades Riksbankens behörighet på så sätt att kreditgivningen måste ha ett valutapolitiskt syfte (jfr SOU 1986:22 s. 252 och prop. 1986/87:143 s. 67).

I andra stycket sägs bl.a. att Riksbanken efter medgivande av riksdagen *i valutapolitiskt syfte får sluta avtal om långsiktiga internationella låneåtaganden*. Bestämmelsen infördes samtidigt som den nya riksbankslagen och avsåg främst det tidigare nämnda GAB-avtalet från år 1962. Enligt förarbetena borde riksdagen ge sitt godkännande eftersom det rörde sig om betydande åtaganden (jfr SOU 1986:22 s. 119, 123 ff. samt prop. 1986/87:143 s. 67). Sveriges anslutning till NAB-arrangemanget skedde med stöd av den bestämmelsen.

Enligt paragrafens tredje stycke får Riksbanken *tillskjuta insatskapital i IMF* efter medgivande av riksdagen. Bestämmelsen, som infördes i samband med den nya riksbankslagen, är en kodifiering av den ordning som hittills hade tillämpats. I förarbetena till riksbankslagen uttalades att tillskott av insatskapital inte kunde betecknas som en normal centralbanksuppgift och att ett medgivande, som hittills, borde ges av riksdagen i varje särskilt fall. Det sades också att tillskott av insatskapital inte kunde anses vara en uppgift av valutapolitisk art (jfr SOU 1986:22 s. 124 f och 252 samt prop. 1986/87:143 s. 67).

5.1 Bestämmandet av diskontot

Regeringens förslag: Det skall inte åligga Riksbanken att bestämma och offentliggöra beslut om diskontoförändringar. Dessa uppgifter skall i stället tillkomma Riksgäldskontoret.

Promemorians förslag innebär att diskontot även i fortsättningen skall offentliggöras av Riksbanken.

Remissinstanserna: Två remissinstanser har yttrat sig i frågan. *Riksbanken* tillstyrker promemorians förslag. *Riksgäldskontoret* uppger att beräkningen och publiceringen av diskontot kan göras av Riksgäldskontoret.

Skälen för regeringens förslag: Riksbanken avsåg redan år 1988 att avskaffa diskontot. Det fyllde inte längre någon funktion inom bankens verksamhetsområde utan var snarare en belastning i verksamheten på så sätt att det alltid förelåg en viss risk, särskilt i internationella sammanhang, att en diskontoförändring uppfattades som en penningpolitisk styr-signal. I sitt remissvar på den departementspromemoria som upprättades med anledning av Riksbankens deklarerade avsikt att avskaffa diskontot uppgav Riksbanken emellertid att risken för missförstånd i allt väsentligt torde bli eliminerad genom den i departementspromemorian föreslagna utformningen av beräkningsregeln. Riksbanken lade därvid särskild vikt vid att diskontoförändringarna skulle företas vid i förväg angivna, inte alltför frekventa, tidpunkter. Banken godtog därför att även fortsättningsvis beräkna diskontot och meddelade att diskontot skulle bestämmas på visst närmare angivet sätt, vilket var i enlighet med departementspromemorians förslag. Som angetts ovan vid redovisningen av ärendets bakgrund innebär departementspromemorians förslag att diskontot skall fastställas vid varje kvartal och beräknas som genomsnittet av de under de senaste tre månaderna dagligen noterade räntorna för dels sexmånaders statskuldväxlar, dels femåriga statsobligationer, minskat med två och en halv procentenheter och avrundat till närmast hel eller halv procentenhet. Sedan 1992 har diskontot alltså beräknats på detta sätt.

Det förhållande att diskontot, trots att det inte längre fyller någon penningpolitisk roll, fortfarande skulle kunna uppfattas som en penningpolitisk signal kvarstår emellertid. Beräkningen och offentliggörandet av diskontot passar därför mindre väl in i Riksbankens verksamhet. Detta framträder än tydligare sedan den 1 januari 1999, då det genom lagstiftning klargjordes att penningpolitik är Riksbankens huvudsakliga uppgift och bankens arbetsuppgifter renodlades i enlighet därmed.

Vid remissbehandlingen av departementspromemorian uppgav Riksgäldskontoret att det, på grund av de åligganden kontoret redan hade, besatt nödvändig kunskap för att beräkna diskontot. Riksgäldskontoret anförde vidare att en överflyttning av uppgiften från Riksbanken till Riksgäldskontoret borde övervägas. Riksgäldskontoret var alltså villigt att ta på sig uppgiften.

Statslåneräntan och den lägsta räntesats som skall gälla för ungdomsbosparandet fastställs av Riksgäldskontoret. Dessutom skall kontoret biträda Boverket vid fastställandet av subventionsräntan. Uppgiften att fastställa diskontot har ett mer naturligt samband med Riksgäldskontorets arbetsuppgifter än med Riksbankens. Regeringen föreslår därför att uppgiften att fastställa diskontot flyttas över till Riksgäldskontoret. Risken för att en diskontoändring uppfattas som en penningpolitisk styrsignal blir på så sätt ännu mindre än i dag.

Departementspromemorians förslag att låta Riksbanken fortsätta att svara för publicering av diskontoförändringar hade sin grund i att kontinuiteten i diskontots roll som referensränta bedömdes ha ett egenvärde. Det bedömdes bli svårt att hitta en räntebenenämning som, utan att förlora den unika prägel som diskontot har, skulle kunna ersätta diskontot. Det antogs även att ett betydande antal lagändringar skulle krävas. Promemorian utgick därvid från att diskontot helt skulle försvinna och ersättas av någon annan referensränta.

Den lösning som regeringen nu föreslår innebär dock en enklare förändring än den som diskuterades i promemorian. Regeringens förslag innebär att benämningen diskonto inte ändras. Det finns starka skäl, inte minst hänsynen till konsumentintresset, att behålla ett så välkänt och inarbetat begrepp som diskontot. Det är lätt att känna igen och har en officiell, allmängiltig prägel. Det är svårt att finna en ny benämning med den särprägel som är önskvärd.

Under senare år har statslåneräntan kommit att bli allt mer känd av allmänheten som referensränta. Statslåneräntan har emellertid den stora nackdelen att den fastställs en gång per vecka. Den är därmed mindre lämplig att tillämpa på avtal där konsumenter är inblandade eftersom det kan vara svårt för den enskilde att räkna ut vilken ränta man har rätt till eller är skyldig.

Vidare gör regeringen den bedömningen att beräkningsmetoden för diskontot för närvarande inte bör ändras. Som framgår av redogörelsen för ärendets bakgrund är den ändring av beräkningsmetoden som diskuterades i promemorian redan genomförd, sedan Riksbanken år 1992 började fastställa diskontot på basis av den senaste ränteutvecklingen. En översyn av den i dag tillämpade beräkningsmetoden kan dock komma att ske i ett annat sammanhang.

Hänvisningar till diskontot finns inte endast i författningar utan också i många avtal, t.ex. i bestämmelser om dröjsmålsränta. Enligt regeringens bedömning innebär den föreslagna ändringen emellertid inte att dessa avtal påverkas på något sätt. Termen diskonto behålls och beräkningen av nivån på diskontot skall fortsätta att ske enligt den metod som Riksbanken tillämpar i dag. Att Riksgäldskontoret övertar uppgiften att fastställa och offentliggöra beslut om diskontoförändringar från Riksbanken har inte några konsekvenser för avtal och andra liknande rättsliga instrument.

Diskontots fastställande och offentliggörande regleras i författning endast av bestämmelsen i 6 kap. 4 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Denna bör upphävas och ersättas med bestämmelser i förordningsform om att Riksgäldskontoret skall fastställa och offentliggöra diskontot enligt närmare angivna riktlinjer för beräkningsmetoden.

Regeringens förslag: Ränta på för mycket avräknad statlig fordran skall utgå enligt räntebestämmelse i skattebetalningslagen (1997:483).

Skälen för regeringens förslag: Av lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter framgår att om någon har rätt till återbetalning eller annan utbetalning på grund av bestämmelse i ett antal skatteförfattningar skall i de flesta fall en eventuell fordran som det allmänna har mot denna person avräknas från det belopp som skall återbetalas. Om för mycket avräknas, skall rättelse och utbetalning ske av det felaktigt avräknade beloppet. På denna utbetalning skall enligt 10 § ränta utgå med det av Riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot.

Till följd av den lagändring som föreslås i föregående avsnitt kommer Riksgäldskontoret överta uppgiften att meddela diskontot. Bestämmelsen i 10 § lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter måste därmed ändras.

För att uppnå en mer enhetlig ordning inom skatteområdet anser regeringen dock att kopplingen till diskontot bör upphöra och att räntebereäkningen i stället knyts till räntebestämmelserna i skattebetalningslagen (1997:483). Enligt den lagen gäller att en skattskyldig tillgodoförs ränta motsvarande 45 procent av den s.k. basräntan, dvs. den räntesats som gäller för sexmånaders statskuldväxlar fastställd till helt procenttal (19 kap. 3 och 14 §§ skattebetalningslagen). Historiskt sett har 45 procent av basräntan varit en lägre räntesats än diskontot. För närvarande är dock skillnaden försumbar.

5.3 Övriga följdändringar

Regeringens förslag: Hänvisning till det av Riksbanken fastställda diskontot ersätts med hänvisning till det av Riksgäldskontoret fastställda diskontot i

- jordabalken,
- räntelagen (1975:635),
- lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag,
- lagen (1984:649) om företagshypotek,
- lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens område,
- sjölagen (1994:1009),
- lagen (1995:1571) om insättningsgaranti.

Skälen för regeringens förslag: I ett antal författningar förekommer hänvisningar till det av Riksbanken fastställda diskontot. Till följd av den lagändring som föreslås i avsnitt 5.1 kommer Riksbanken inte längre att meddela något diskonto. Regeringen avser att i förordning ge Riksgäldskontoret i uppgift att fastställa och offentliggöra diskontot. Därför föreslår regeringen att hänvisningarna i lag till det av Riksbanken fastställda diskontot ersätts med hänvisning till det av Riksgäldskontoret fastställda diskontot.

Regeringens förslag: Bestämmelserna i 7 kap. 4 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank ändras så att Riksbanken får delta i finansiering inom ramen för IMF:s verksamhet.

Riksdagen skall lämna sitt medgivande beträffande de engagemang som inte har något valutapolitiskt syfte. Något medgivande behövs dock inte om det finns särskilda skäl.

Riksbankens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Skälen för regeringens förslag: IMF har svårigheter att finna finansiering för den s.k. mjuka utlåningen, dvs. utlåning till de fattigaste och mest skuldtungda utvecklingsländerna. IMF försöker därför inom ramen för fondens stadga arrangera olika finansieringslösningar. De arrangemang som hittills varit aktuella förutsätter godkännande eller någon form av medverkan från berörda medlemsländer. I det följande ges exempel på sådana arrangemang.

I december 1998 beviljades Brasilien ett lån från IMF på 13 miljarder SDR (147,5 miljarder kronor). Lånet var delvis finansierat genom ett NAB-arrangemang. IMF föreslog att en del av ränteintäkterna från lånet skulle användas för att finansiera den mjuka utlåningen. Den aktuella delen av ränteintäkterna var ursprungligen avsedd för IMF:s allmänna reserver, vilka skyddar fondens ordinarie resurser, dvs. insatskapital från centralbankerna. En sådan överföring av ränteintäkterna till den mjuka utlåningen förutsatte att de bakomliggande kreditgivarna – bland andra Riksbanken – var eniga och medgav överföringen. I likhet med övriga kreditgivare medgav Riksbanken överföringen. Riksbankens valutareserv påverkades inte härav.

Ett annat fall innebär att ett särskilt reservkonto skall användas för den mjuka utlåningen. Det aktuella kontot, the Special Contingent Account-2 (SCA-2), skall skydda IMF mot eventuella förluster för särskilt riskfylld utlåning av de allmänna resurserna till en begränsad grupp utvecklingsländer. SCA-2 har byggts upp genom högre avgifter än de ordinarie för låntagarländerna och lägre intäkter än de normala för långivarländerna. Kontot, som omfattar 1 miljard SDR (11,3 miljarder kronor), behövs inte längre. Då kontot upplöses får varje land avgöra om det vill ha tillbaka sin andel eller låna ut medlen till IMF:s mjuka utlåning. Riksbankens andel utgör ca 10,6 miljoner SDR (120 miljoner kronor).

Det är sannolikt att liknande arrangemang i framtiden kommer att initieras av IMF. Frågan är vilken legal grund det finns enligt svensk rätt för Riksbankens medverkan i sådana finansieringslösningar som nu beskrivits. Den frågan får bedömas i första hand med utgångspunkt i 7 kap. 4 § första stycket riksbankslagen. Enligt den bestämmelsen får Riksbanken i valutapolitiskt syfte bevilja kredit till bl.a. IMF. Det är av två skäl oklart om den bestämmelsen är tillämplig på de nu aktuella arrangemangen.

För det första är det tveksamt om kravet på valutapolitiskt syfte är uppfyllt. Den mjuka utlåningen går ju till utvecklingsländer där rubbningar i betalningsbalansen och strukturproblem normalt sett inte är något hot mot

den internationella monetära stabiliteten. Det kan därför hävdas att finansiering av mjuk utlåning inte är en åtgärd av valutapolitisk art.

För det andra kan finansieringslösningarna innebära att medlemsländerna medverkar i annan form än genom kreditgivning. Ett exempel på sådana engagemang är det tidigare nämnda fallet om överföring av räntetäkter till IMF:s mjuka utlåning.

Det sagda betyder att det är tveksamt om riksbankslagen ger stöd för Riksbankens medverkan i sådana arrangemang som nu är aktuella.

Det återstår då att bedöma om regeringsformens bestämmelser om internationella överenskommelser (10 kap. regeringsformen) i stället bör tillämpas. De bestämmelserna innebär i huvudsak att regeringen, i vissa fall efter riksdagens godkännande, ingår internationella överenskommelser eller gör ett internationellt åtagande för Sverige. Ett godkännande från riksdagen bör krävas t.ex. om en överenskommelse eller ett åtagande innebär ett förfogande över valutareserven (jfr 9 kap. 8 § och 10 kap. 2 § regeringsformen). Regeringen kan också uppdra åt en förvaltningsmyndighet att ingå en internationell överenskommelse eller göra ett internationellt åtagande när riksdagens (eller utrikesnämndens) medverkan inte behövs.

Enligt Riksbankens mening passar regeringsformens bestämmelser om internationella överenskommelser mindre väl för medverkan i sådana arrangemang som nu är aktuella. Regeringen delar denna bedömning.

Enligt IMF:s stadga skall alla medlemmar kunna låna från IMF. För att utvecklingsländer även i praktiken skall ha denna möjlighet, bör det finnas tillgång till utlåning på mjuka villkor. Sverige stöder IMF:s mjuka utlåning. Den mjuka utlåningen har begränsad omfattning i förhållande till IMF:s hela utlåningsverksamhet. Det är därför naturligt att Riksbanken får möjlighet att finansiera även fondens mjuka utlåning och därmed ge sitt stöd till hela fondens verksamhet.

Regeringen instämmer med Riksbanken och anser mot denna bakgrund att riksbankslagen bör ändras på så sätt att det blir klart att Riksbanken har lagligt utrymme att medverka i sådana finansieringslösningar. För att åstadkomma detta bör 7 kap. 4 § riksbankslagen ändras så att finansiering av IMF:s verksamhet kan ske i även andra former än genom kreditgivning och utan att det föreligger något valutapolitiskt syfte.

Den nya bestämmelsen bör, i linje med de nuvarande reglerna i 7 kap. 4 § riksbankslagen, ge Riksbanken en *möjlighet* men ingen skyldighet att medverka i finansiering inom ramen för IMF:s verksamhet. De transaktioner som aktualiserat detta ärende har typiskt sett inte något valutapolitiskt syfte. En medverkan från Riksbankens sida ligger därför utanför en centralbanks egentliga uppgifter. Riksbanken måste i varje enskilt fall bedöma om det är lämpligt att delta i finansiering av IMF:s verksamhet. Riksbankens engagemang måste naturligtvis hela tiden vara förenligt med en ansvarsfull förvaltning av valutareserven. En förutsättning för Riksbankens engagemang i den mjuka utlåningen bör också vara att Sveriges andel vid varje tillfälle vilar på en rimlig bördefördelning mellan de rikare medlemsländerna i IMF. Dessutom bör, i enlighet med de nuvarande bestämmelserna, riksdagen som huvudregel lämna sitt medgivande beträffande de engagemang som inte har något valutapolitiskt syfte.

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Prop. 1999/2000:50

De föreslagna ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 2000. För att klargöra att ränta som avser tid före ikraftträdandet av lagändringarna även fortsättningsvis skall beräknas med utgångspunkt i det diskonto som Riksbanken fastställde för den aktuella tidpunkten, bör en övergångsbestämmelse införas i berörda lagar.

7 Ekonomiska konsekvenser

Överflyttandet av bestämmningen och offentliggörandet av diskontot från Riksbanken till Riksgäldskontoret kommer inte att medföra några kostnader.

Riksbankens medverkan i finansiering inom ramen för IMF:s verksamhet bedöms inte få några kostnadsmissiga effekter.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

6 kap. 4 §

Ändringen, som behandlas i avsnitt 5.1, innebär att Riksbanken inte längre har någon skyldighet att publicera beslut om diskontoförändringar. Detta medför samtidigt att Riksbanken över huvud taget inte skall fatta beslut som rör diskontot.

7 kap. 4 §

De föreslagna ändringarna, som behandlas i avsnitt 5.4, innebär att den nuvarande bestämmelsen i första stycket om kreditgivning till IMF flyttas till ett nytt fjärde stycke. Den föreslagna nya bestämmelsen omfattar inte bara kreditgivning utan även andra finansieringsformer, utom långsiktiga internationella låneåtaganden (som t.ex. GAB och NAB) och tillskott av insatskapital, vilka regleras i andra respektive tredje styckena (se vidare härom i avsnitt 4.2).

Förslaget innebär att Riksbanken kan underlåta att inhämta riksdagens medgivande vid finansieringsåtgärder som inte är av valutapolitisk art under förutsättning att det finns särskilda skäl. Exempel på sådana skäl kan vara att riksdagens medgivande inte hinner inhämtas innan en transaktion för den mjuka utlåningen skall genomföras. Ett annat exempel bör vara att det aktuella engagemanget är så obetydligt att det framstår som obehövligt att vända sig till riksdagen.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter

10 §

Ändringen, som behandlas i avsnitt 5.2, innebär att ränta på belopp som skall betalas tillbaka skall beräknas på samma sätt som intäktsränta enligt skattebetalningslagen, dvs. efter en räntesats som motsvarar 45 procent av basräntan.

8.3 Övriga förslag till lagändringar

Ändringarna i de övriga lagar som omfattas av förslaget består i att ordet Riksbanken byts ut mot Riksgäldskontoret. Frågan behandlas i avsnitt 5.3.

Remissinstanser: departementspromemorian Diskontot som referensränta (Ds 1989:76)

Prop. 1999/2000:50
Bilaga 1

Bankinspektionen, Försäkringsinspektionen, Kommerskollegium, Konsumentverket, Statens industriverk, Riksskatteverket, Riksrevisionsverket, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Göteborg, fullmäktige i Sveriges riksbank, Riksgäldskontoret, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sparbankernas bank, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Föreningsbankernas bank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Sveriges allmänna hypoteksbank, Svenska skeppshypotekskassan, Finansbolagens Förening, Svenska Fondhandlareföreningen, Föreningen svenska penningmarknadsmäklarna, Näringsfrihetsombudsmannen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens Centralorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Svenska bankmannaförbundet, Svenska Arbetsgivareföreningen, Småföretagens Riksorganisation, Företagareförbundet, Sveriges Industriförbund, Svensk Industriförening, Svenska kommunförbundet, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Svenska handelskammareförbundet, Sveriges Advokatsamfund, Föreningen Auktoriserade Revisorer, Svenska revisorssamfundet, Grossistförbundet Svensk Handel, Kooperativa förbundet, HSB:s Riksförbund ekonomisk förening, Allmänna pensionsfonden – första-tredje fondstyrelserna, Lantbrukarnas riksförbund, länstyrelsen i Kopparbergs län, länstyrelsen i Östergötlands län, Föreningen Sveriges Kronofogdar, Lantmäteriverket, Stockholms Handelskammare och Sydsvenska Handelskammaren.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 3 februari 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden
Hjelm-Wallén, Freivalds, Thalén, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow,
Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren,
Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Ringholm

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:50 Ansvaret för fastställande
av diskontot m.m.